

Η Ίμβρος, ένα διαρκές κάλεσμα μνήμης κι αυτογνωσίας

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Της Αυτού Θειοτάτης

και τοις συνεργείου αεί παισί

Υπάρχουν στη ζωή αλήθειες που κυλάνε δίπλα σου χωρίς να τις αντιλαμβάνεσαι. Έχουν την πορεία τους κοντά σου, παράλληλη με τη ζωή σου, αθόρυβες ή φιμωμένες, ή ακόμη και στη σκιά των πραγμάτων που σ' ενδιαφέρουν. Κάποτε, λοξοδρομείς φαίνεται λίγο και τις συναντάς. Πέφτεις πάνω τους, ένα πέπλο τραβιέται και ένας κόσμος άλλος αρχίζει σταδιακά να φανερώνεται μπροστά σου. Μια αποκάλυψη συντελείται στο βλέμμα σου και μέσα σου.

Κάπως έτσι πήγαν τα πράγματα μ' εκείνο το παράξενο νησί. Το έναυσμα δεν ήταν καθόλου αμελητέο βέβαια: σαν ζητάει η Κορυφή του Γένους και της Ορθοδοξίας μια δουλειά πάνω στην Ιστορία και τις προοπτικές της Εκπαίδευσης στη γενέτειρά του – ως συνέχεια του αντίστοιχου περσινού έργου για τη Χάλκη – δεν μπορείς παρά να δοθείς ολόψυχα για να βγει το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

Κι έτσι άρχισε η έρευνα[1]. Κι έσκυψες στις δέλτους και τα κιτάπια σου, κι ξεκίνησες να βυθίζεσαι σε νέες γνώσεις, να μαζεύεις γνώμες, να συγκολλάς πληροφορίες και σιγά σιγά να υποψιάζεσαι ότι αυτά που ήξερες έχουν πολύ μεγαλύτερο βάθος από κάτω τους. Πως έχεις να κάνεις μ' έναν τόπο δύσκολο, μ' ανθρώπους πείσμονες, που δεν το βάζουν κάτω εύκολα, που μάθαν από γενιά σε γενιά ν' αντιστέκονται στις ιδιοτροπίες των καιρών, όπως έμαθαν να σμιλεύουν και να καρπίζουν την **παιπαλόεσσα[2]** γη τους.

Κι άρχισαν να περνάνε πλήθος οι φιγούρες των παιδιών της, απ' τους ανώνυμους Αθηναίους, τους επίμονους μύστες των Καβειρίων, τον εξίσου ανυποχώρητο άγιο Κόνωνα. Τον πολυσχιδή ιστορικό και πολιτικό παράγοντα Κριτόβουλο, που διαφέντεψε επιτυχώς τις τύχες της και τον ανώνυμο μοναχό που κράτησε την αλήθεια κόντρα στις κακοδοξίες του μητροπολίτη Αθανάσιου Α'. Τις σπίθες του «δάσκαλου δεσπότη» Αθανάσιου Γ', που άστραψε ξαφνικά στα σκοτάδια της αμάθειας, και του Νεόφυτου Α' που ζήτησε μορφωμένους αγιορείτες στα μετόχια του νησιού.

Οπωσδήποτε τον ανυπέρβλητο Βαρθολομαίο, που μόχθησε για την πνευματική ανάσταση του νησιού, αλλά και το δόξασε στο χρόνο και στην Ορθοδοξία όλη. Τον Λογιώτατο Στέκα, τον πολυσχιδή Νικηφόρο Γλυκά και τον εκ προσφυγιάς συντοπίτη σου Νεαπολίτη οραματιστή Ιάκωβο Παπαπαϊσίου.

Κι η πομπή με τις αιθαλείς μορφές να προχωρά περήφανη κι αξιοπρεπής, σχίζοντας το παρελθόν προς το σήμερα. Ο εμψυχωτής Μελίτων κι ο μαχητής Ιάκωβος. Οι έσχατοι φύλακες Λ. Λαζαρίδης, Κ. Ξεινός και Δ. Φωκάς. Και στο τέλος, η ανύστακτη μέριμνα του σημερινού οιακοστρόφου του Γένους, που ανέτρεψε δεδομένα κι έβαλε τις υποθήκες για τη μελλοντική αναζωογόνηση του τόπου του.

Μετά ήταν τα ορόσημα, που όλο σκόνταφτε πάνω τους η απορημένη ματιά σου. Το άρθρο της Συνθήκης του '23[3] που το κάναν κουρελόχαρτο, άλλοι με τις πράξεις κι άλλοι με την ανοχή τους. Το «αλτ» στη γνώση τού '27. Η άνοιξη στα τέλη της δεκαετίας του '40. Η της Παιδείας έκρηξη για μιáμιση δεκαετία σχεδόν, πριν οι μυλόπετρες της φοβικής σκοπιμότητας τη συνθλίψουν στα '64. Η απελπισία των μάταιων τελικά εκκλήσεων προς τον Πρέσβη. Το αποτέλειωμα του '74.

Και μετά ο πόνος, που την έκοψε με[4] ακρίβεια στο *ἐϋκτιμένον* δάκρυ για ένα απειλητικό πάντοτε. Αναγκαστικές απαλλοτριώσεις για ψίχουλα, αμπάρες στα σχολεία, τρόμος από βαρυποινίτες που περιέφεραν την υπενθύμιση της ανομίας. Ό,τι θα μπορούσε να σκεφτεί κανείς για τη *διάλυση*, πήρε σάρκα. Σάρκα σεσηπυία.

* * *

Οι σκόρπιες εικόνες λοιπόν μαζεύτηκαν σ' ένα κάποιο νόημα. Και το πήρες μαζί σου και πήγες επί τόπου να το διασταυρώσεις. Και σε έλεγξε. Αυστηρά.

Σπίτια χαλάσματα, δίχως γειτόνους, «*θάνατος και φαρμάκι*». Να σου μιλούν μέσα από τη σιωπή τους για το ράγισμα όσων τόλμησαν πρώτοι να επιστρέψουν. Πληγές ναών από τη φθορά και την αποστολή τους να συνεχίσουν να παρηγορούν. Ξωκκλήσια που φυτρώνουν ανέλπιστα σε μια φύση φαινομενικά αδιάφορη.

Η βαριά σιγή μέσα στο βανάκι μετά το αγχωτικό επίφοβο γύρισμα. Οι «*σειρήνες που ουρλιάζουν*» στα ερείπια των ανοιχτών φυλακών[5]. Οι βουβές κραυγές των αδικημένων που ζωντάνευαν ένα φαινομενικά αδιάφορο τοπίο.

Τα υγρά μάτια του Γ.Ξ. που μέσα τους κολυμπούν οι μνήμες, οι πίκρες που 'φυγαν, ο ρεαλισμός για το σήμερα κι η ανήσυχη περιέργεια για το αύριο. Το πεπαιδευμένο ήθος, τη σίγουρη σοφία και το κόμπιασμα των δασκάλων για το λάζο της Ιστορίας που πετσόκοψε ελπίδες κι όνειρα και τώρα μια χούφτα αθεράπευτων πάνε να ξαναστήσουν. Το αδάμαστο του Ζορμπά Γ.Ζ. για δημιουργία πάνω απ' τις αντιξοότητες δικών και άλλων. Το θλιμμένο μειδίαμα του πρακτικού Γ.Γ. για τα κυκλοθυμικά τερτίπια των ιθυνόντων. Η αυθόρμητη εξομολόγηση του ανώνυμου, που ξανάρθε φορτωμένος ηρεμιστικά για ν'αντέξει τον κατακλυσμό του νόστου, για το κόστος που είχε ένα νήπιο όταν ανυποψίαστο αποκοτά να μιλήσει τη δική

του λαλιά. Η πνευματική λεβεντιά του Μ.Χ. που ξεχείλιζε ειλικρίνεια σαν εξηγούσε τωρινά και περασμένα. Η εσχατολογική πραύτητα του π.Θ., να διδάσκει, να μακροθυμεί και να παραμυθεί μόνο με την απλότητα της στάσης του.

Κι από δίπλα, η υπόμνηση της παρουσίας των φερμένων, με χαίνουσες τις εκτρωματικές οικοδομικές εμπνεύσεις τους, λαβωματιές ανεπίστροφες σε κάθε σου αίσθηση. Ή η ένδοση των δικών, στα όρια της κατανόησης, να εκποιήσουν αδιαφόρετα, να ρίξουν την πέτρα τη μαύρη πίσω, να ξεχάσουν ολότελα.

Κι αναλογίζεσαι έντρομος, πως όλ' αυτά συντελούνταν ερήμην σου, δίπλα σου, παράλληλα με τη δική σου ανεμελιά. Πως λίγο πιο πέρα απ'την αυτοκρατορία των αισθήσεων του μικρόκοσμού σου, βασίλευε μια καθαρή τρομοκρατία. Πως εκείνοι που άρχισαν να γυρίζουν ήταν άνθρωποι της διπλανής σου πόρτας, με τις ίδιες ανάγκες και παρόμοιες φιλοδοξίες. Πως τη ντροπή σου για την άγνοια στη δημοσιοποίηση του συλλογικού του δράματος, δύσκολα πια μπορείς να την κρύψεις. Πως έζησες για τόσα χρόνια σ' ένα περιβάλλον που έκλεινε αυτιά και σήκωνε ώμους για οτιδήποτε διατάραζε τις φαντασιώσεις του.

* * *

Η Ίμβρος, ένα νησί. Όχι ακριβώς. Δεν είναι μόνο μια απλή στεριά μες στη θάλασα. Είναι πολλά περισσότερα. Είναι μια καθαρή *φωνή πατρίδας*, π' αναπηδά ακέρια απ' το Αιγαίο και σε καλεί ν' αφουγκραστείς ποιος πράγματι είσαι. Το φως της σπάει σε κάθε πέτρα και διαχέεται, μιλώντας σου για μια Ελλάδα που την προσπέρασαν η κατανάλωση κι οι μικροϋπολογισμοί της ευμάρειας, αλλιώτικη δηλαδή και ξεχασμένη. Σου μιλά για μιαν αλήθεια ανεπιτήδευτη, απορροφημένη στην κυριολεξία της επιβίωσης και στο διώξιμο του θεριού της λήθης.

Η Ίμβρος, μια Σαρακοστή μακρόσυρτη. Μακριά από πλαστές ευωχίες, πατριδοκαπηλικούς βερμπαλισμούς και εκ του ασφαλούς λεονταρισμούς. Εκεί που ξεδιαλέγονται τα χρειαζούμενα, τ' απέριττα, απ' τ' άσκοπα φορτώματα. Εκεί που δεν ακούς μεγάλαυχες συνωμοσιολογίες ελληναράδων και αφύσικες προσμονές που θα αναστήσουν τη φενάκη, μήτε η σκόνη της μικροαστικής στενοψυχίας σε τυφλώνει – μα ακούς να σου μιλά ένα ρωμέικο ατόφιο, με την πανοπλία πλήρη των αρετών και κυρίως των κουσουριών του. Του εμφανούς ατομισμού για παράδειγμα, της προβολής, της αλληλοϋπονόμευσης – δείγματα πεντακάθαρα όλα τους, αυτής της γωνιάς του κόσμου, που αιώνες τώρα ξέρει αλάνθαστα να γκρεμίζει ό,τι μεγαλουργεί.

Εκεί είναι που γεμίζεις κουράγιο κι αισιοδοξία για το καινούριο εγχείρημα που στήνεται. Γιατί, αν και τα σημάδια είν' όλ' αντίθετα και οι πιθανότητες μηδαμινές,

ξέρεις βαθιά μέσα σου πως οι πέτρες αυτές ανθίσανε πάντοτε στο θαύμα κι όταν κανείς δεν τις λογάριάζε. Στα εύκολα είναι που σκουντουφλάμε.

* * *

Ανάμεσα στου Φραντζή και τα στενά του Χάλακα, θα υπάρχει πάντα ένας συνομήλικος Ορχάν να σε προσκαλεί με την κόρη του να δείτε τ' αξεπέραστο ηλιοβασίλεμα του Κάστρου και να συνεχίσει να σου λέει για τη ζωή στην Προύσα – προτού σ' αγκαλιάσει στον αποχαιρετισμό, διαβεβαιώνοντας σε για την αδελφοσύνη και τη φιλία των λαών. Το ταξίδι στη μνήμη και σ' αυτό που κάποτε υπήρξες, όμως, δεν είναι πάντα δεδομένο. Κι όταν το γεύεσαι, ευγνώμων που σου δόθηκε, ψιθυρίζεις μια προσευχή. Και τότε θαρρείς παύει να ενοχλεί ο μουεζίνης πίσω, που λέει τα δικά του κι αυτός.

.

[1] Οι ευχαριστίες απεριόριστες – και πάλι λίγες θα 'ναι – στη σταθερή φίλη και βιβλιόφιλη Ιωάννα, που για άλλη μια φορά τροφοδότησε γενναία και καθοδήγησε αλάνθαστα.

[2] Βραχώδη, απόκρημνη, τραχειά: «Ἔστι δέ τι σπέος εὐρὺ βαθείης βένθεσι λίμνης/μεσσηγὺς Τενέδοιο καὶ Ἴμβρου παιπαλοέσσης·/ἔνθ' ἵππους ἔστησε Ποσειδάων ἐνοσίχθων», Ιλιάδα N, 32-34.

[3] Το 14^ο Άρθρο της Συνθήκης της Λωζάνης προέβλεπε εκτεταμένα προνόμια στη μειονότητα της Ἴμβρου και της Τενέδου, που καταλύθηκαν χωρίς ελλαδικές αντιδράσεις.

[4] Καλοθεμελιωμένο. Πρβλ. τον Ομηρικό Ὕμνο στον Απόλλωνα: «Ἴμβρος ἐϋκτιμένη καὶ Λῆμνος ἀμιχθαλόεσσα», στ. 35.

[5] Έκλεισαν μόλις το 1991.